

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ТА ВІДОБРАЖЕННЯ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ

Інтелектуальна власність в умовах постіндустріального (інформаційного) суспільства стає домінуючим об'єктом власності. Інтелектуальні продукти, реалізуючись на сучасних ринках відповідного спрямування, приносять величезні зиски. За оцінками спеціалістів на долю нових технологій у розвинутих зарубіжних країнах припадає до 85% приросту валового внутрішнього продукту.

Щодо самого поняття “інтелектуальна власність”, то як науковий термін воно вперше використане в 1967 році конвенцією, відповідно до якої було засновано Всесвітню організацію інтелектуальної власності (ВОІВ). Україна як самостійна держава зареєструвалась в ВОІВ у 1995 році. У 1985 році японський економіст Т. Сакайя одним з перших ввів поняття “вартість, втілена у знання, породжена знанням” (knowledge-value), або ж у перекладі - вартість, яку створюють знання. Т. Сакайя підкреслив той факт, що за сучасних умов традиційні чинники виробництва вже не визначають ту цінність, яку споживачі признають за тим чи іншим продуктом; економіка перетворюється у систему, що функціонує на основі обміну знаннями та їх взаємної оцінки. Він вважає, що сьогодні людство вступає в новий етап цивілізації, на якому рушійною силою є цінності, що створюються знаннями, і саме тому він називає цей етап суспільством вартісного знання (knowledge-value society) [1, с. 12].

Очевидно, що поняття “інтелектуальна власність” - узагальнююче, оскільки включає в себе достатньо різноманітні за своєю приналежністю об'єкти і вже давно стало надбанням багатьох наук, окрім економічних, філософії, права тощо.

Не менш важливим питанням є проблема оцінки нематеріальних активів як у балансі, так і в поточному бухгалтерському обліку. Її концептуальні засади закладено в Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 8 “Нематеріальні активи”.

При цьому, насамперед, слід мати на увазі, що “Із сукупності складових інтелектуального капіталу згідно чинної облікової методології (П(С)БО 8 “Нематеріальні активи”) відповідають поняттю актив та відображаються в

обліку лише об'єкти права інтелектуальної власності. Всі інші види інтелектуального капіталу – його немайнові складові – в бухгалтерському обліку не відображаються. Зростаючі потреби користувачів інформації про всі складові інтелектуального капіталу підприємства зумовлюють включення до складу об'єктів бухгалтерського обліку оборотних та немайнових складових інтелектуального капіталу” [2, с. 9].

Тобто, першочерговою проблемою є визначення переліку об'єктів обліку нематеріальних активів. Як справедливо зазначає Г. Уманців, “На сучасному етапі традиційна бухгалтерія не може досить ефективно обслуговувати сучасну інтелектуальну економіку, основним потенціалом якої вважаються технології та людські ресурси. Результатом такого недоліку бухгалтерського обліку стала суттєва невідповідність даних публічної звітності реальному стану підприємства його ринковій вартості. Це провокує не тільки асиметричний розподіл інформації в економічному середовищі з відповідними наслідками для різних груп користувачів фінансової звітності, але й є чинником ризику для всієї фінансової системи” [3, с. 9].

У свою чергу, “Низький рівень відображення таких активів у балансах українських підприємств зменшує рівень їх ринкової капіталізації, дає занижену оцінку національного інтелектуального капіталу, що є негативним орієнтиром для інвесторів, які цікавляться інформацією про стан компаній, у які вони могли б інвестувати кошти. Серед причин такого стану є рамки бухгалтерської моделі, відсутність методичних інструментів оцінки та ідентифікації складових інтелектуального капіталу”. Принаймні, так вважають автори колективної монографії за редакцією акад. В.М. Гейця та А.А. Гриценка [4, с. 166].

Таким чином, попередньою умовою об'єктивної оцінки об'єктів інтелектуальної власності є визначення тієї їх частини, яка підлягає відображенню в системі бухгалтерського обліку.

Формування ринкових відносин в інтелектуальному середовищі безпосередньо пов'язане з відокремленням як самостійного елемента структури ринку інтелектуальної праці, оскільки саме на ньому формується пропозиція інтелектуальних продуктів. Як на наш погляд, лише ринкова система є об'єктивним засобом відбору, оцінки та критерієм корисності об'єктів інтелектуальної власності. Проте оцінка її об'єктів – категорія, як ми вже зазначали, в значній мірі суб'єктивна. Бо, насамперед, кожен продукт коштує стільки, скільки за нього згідні заплатити.

Література:

1. Олексюк О. Інтелектуальний капітал - основний чинник інноваційних систем освіти//Збірка матеріалів до регіональної науково-методичної конференції «Технологія інноваційного пошуку в системі вищої

освіти»/ О. Олексюк, В. Олейко. - Тернопіль: Економічна думка, 2002.- С. 12 - 14.

2. Легенчук С.Ф. Бухгалтерське відображення інтелектуального капіталу: автореф.дис.канд.екон.наук: 08.00.09/ Легенчук Сергій Федорович; Національний аграрний університет. – Київ: 2006. – 22 с.].

3. Уманців Г. Облікова інтерпретація інтелектуального капіталу в контексті становлення інформаційної економіки/ Г. Уманців// Бухгалтерський облік і аудит. – 2008. - № 9. – С. 9-15.

4. Капіталізація економіки/ За ред. В.М. Гейця та А.А. Гриценка. – К., 2007. – 220 с.

УДК 657.471:69

Давидович І.Є.,

к.е.н, доцент,

Тернопільський національний економічний університет

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ БУДІВЕЛЬНОЇ ІНДУСТРІЇ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ПОБУДОВУ ОБЛІКУ ВИТРАТ І КАЛЬКУЛЮВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ

Підприємства будівельної індустрії - це у переважній більшості промислові підприємства, для яких характерна цехова структура, серійність та масовість випуску, як правило, однорідної продукції. Ці особливості впливають як на організацію обліку витрат, так і на калькулювання собівартості продукції.

За сучасних умов господарювання продукція підприємств будівельної індустрії відпускається споживачам незалежно від того, юридична чи фізична це особа, за єдиними відпускними цінами. Процес калькулювання зорієнтований лише на одну мету - формування відпускнуої ціни одиниці продукції. Базою для її визначення є розрахунок витрат на випуск продукції, іншими словами, виробнича або повна собівартість продукції (кожного виду зокрема). Безперечно, забезпечити достовірний бухгалтерський облік витрат на виготовлення кожного найменування виробів надзвичайно складно і в умовах дії ринкових відносин, коли необхідна оперативна інформація про виробничі витрати, запізніла інформація втрачає свою актуальність. Через це основою для складання калькуляцій відпускнуої ціни слугують розрахунки витрат, базою для яких є виробничі норми і нормативи (з більшості видів витрат) та діючі ціни придбання матеріальних ресурсів і послуг від постачальників та сторонніх підприємств і організацій.

Номенклатура статей витрат підприємств будівельної індустрії має певні